Unitat didàctica.
BATXILLERAT

Jaume I i al-Azraq

En aquesta Unitat, repassarem algunes activitats de les Unitats anteriors de Secundària a fi de situar-nos estratègicament en els fets més importants del llarg regnat del rei Conqueridor. Ens centrarem després en els últims moments de la seua llarga vida i en els darrers enfrontaments amb els musulmans, especialment amb el ja conegut al-Azraq. Però també estudiarem l'aportació del monarca a qüestions diferents de les bèl·liques. I farem una mirada al relat de la memòria del rei Jaume I i, també, d'al-Azraq. Finalment, acabarem la Unitat amb una activitat lúdica i festiva.

1

Llegiu el text i contesteu a les qüestions.

JAUME I DE CATALUNYA-ARAGÓ, EL CONQUERIDOR

(Montpeller, nit de l'1 al 2 de febrer de 1208 — València, 27 de juliol de 1276)

Fill de Pere I el Catòlic i de Maria de Montpeller. La llegenda el fa engendrat mercès a un estratagema de la seva mare, avorrida pel seu pare, que diu que substituí subreptíciament una amistançada del rei. El rei Pere visqué sempre allunyat del seu fill. [...]. A tres anys fou separat de la mare i fou lliurat a Simó de Montfort com a promès d'una filla seva. Morts el pare i la mare, Jaume restà a Carcassona en poder de Simó de Montfort. Aquest, però, comminat pel papa, hagué de lliurar-lo als seus súbdits, [...] Complint la voluntat materna, que posava Jaume sota la guarda dels templers, fou portat a Montsó, un de llurs principals castells, [...]

Suposat retrat de Jaume I de Catalunya i Aragó, obra atribuïda a Gonçal Peris o a Pere Nicolau

1. **Repasseu l'activitat 1 del Primer Cicle de Secundària per tal d'entendre millor aquesta etapa de la vida del rei Jaume I. Què destacaríeu d'aquesta etapa?**

A tretze anys havia estat casat amb la infanta Elionor de Castella, de la qual tingué (1222/28) el primogènit, Alfons. [...]. Jaume intentà, sense èxit, el setge de Peníscola (1225). La pau d'Alcalà (1227) assenyala el triomf reial damunt la revolta aragonesa dels nobles i d'algunes viles i ciutats.

2. **Jaume I hagué de combatre tota la vida contra els interessos de la noblesa aragonesa i catalana. Per què?**

La conquesta de Mallorca fou ràpida: el 1229 sortí de Salou l'expedició que desembarcà a Santa Ponça. Una victoriosa batalla, dita també de Portopí, obrí als expedicionaris el camí de la capital. El setge durà tres mesos i acabà amb l'assalt general, comandat personalment pel rei. La resta fou una campanya sense gaires dificultats contra els moros de l'interior de l'illa. El rei tornà a Mallorca quan Bernat de Santa Eugènia, el lloctinent que havia deixat a l'illa, l'anà a cercar perquè una munió de sarraïns no sotmesos oferien de rendir-se al rei. En aquesta segona estada, sotmeté Menorca a la condició de tributària (1231). [...] Quant a l'illa d'Eivissa, fou conquerida per l'arquebisbe de Tarragona, Guillem de Montgrí, i el seu germà Bernat de Santa Eugènia (1235).

3. **Què suposà per al futur de la Corona catalanoaragonesa aquesta conquesta? Heu de tenir en compte que va ser la conquesta d'un regne enmig de la mar.**

Mentrestant havia començat la conquesta de València, que durà anys. Iniciada com a empresa particular amb la presa d'Ares i de Morella (1232), fou continuada decididament pel rei amb la conquesta de Borriana (1233), seguida per la capitulació d'altres pobles i viles del nord del país. Per a combatre la capital, fortificà el Puig d'Enesa o de Santa Maria (1237). I per a tornar el coratge a la guarnició del Puig, desmoralitzada per la mort del seu capità, Bernat Guillem d'Entença, el rei jurà públicament de no tornar a passar l'Ebre fins a haver pres València, cosa que feu el 1238.

4. **Repasseu l'activitat 3 del Primer Cicle de Secundària en què s'expliquen alguns episodis importants de la conquesta de València. Redacteu-ne un resum breu.**

Xàtiva i Biar també caigueren en poder del Conqueridor (1244-45). La conquesta de les darreres places valencianes donà lloc a una seriosa topada amb Alfons el Savi, hereu de la corona castellana, que pretenia d'apoderar-se de Xàtiva. L'energia de Jaume I, que s'enfrontà als missatgers castellans, l'orgull dels quals blasmà, i la intervenció de la reina Violant d'Hongria, segona muller del Conqueridor, solucionaren el conflicte, amb el signament del Tractat d'Almirra, que fixava novament els límits de les conquestes respectives (1244). La conquesta del Regne de Múrcia fou menada per a ajudar el rei de Castella. Una ràpida campanya victoriosa donà aquest regne a Jaume I, que, restaurat i repoblat de catalans, posà generosament en mans d'Alfons el Savi (1266). A partir de la conquesta de Múrcia, hom pot dir que s'inicia la decadència del Conqueridor.

5. **Establiu una cronologia de fets de la conquesta des del setge de Peníscola fins al Tractat d'Almirra.**

Les discrepàncies amb el seu fill, l'infant Pere (futur Pere II de Catalunya-Aragó), que es revoltà contra ell i amb el qual acabà reconciliant-se, les inobediències del seu fill bastard Ferran Sanxis de Castre, capitost de la revolta feudal, les lluites d'aquest amb l'infant Pere i els desordres entre els cristians de València amargaren asprament els darrers dies del Conqueridor.

6. **A banda de les circumstàncies esmentades en el paràgraf anterior com a causes de la decadència del Conqueridor, n'hi ha una altra de molt important que no s'hi esmenta. Quina? Per a ajudar-vos a realizar adequadament aquesta qüestió, us remetem una altra vegada a les activitats finals de la Unitat del Primer Cicle de Secundària (Activitat 4) i, a més, a les últimes del Segon Cicle de Secundària (Activitat 5).**

> De tota manera, cal no oblidar la part positiva de l'obra del rei: les conquestes de Mallorca i de València, el matrimoni del seu fill Pere amb Constança de Sicília, origen de l'expansió mediterrània de Catalunya, l'impuls que donà al comerç i a la política africana, que inicià amb els sobirans del Marroc, de Tunis, de Tremissèn i d'Egipte, la redacció del *Llibre del consolat de mar*, primer codi de costums marítims, la seva protecció als jueus, les reformes monetàries, amb la introducció del gros de Sant Lluís o de Montpeller, la seva intervenció en el moviment jurídic, molt intens en el seu període, amb figures com Ramon de Penyafort i Vidal de Canyelles, amb l'aparició de compilacions locals, com els *Furs de València*, i amb la introducció del dret romà, l'estructuració o cristal·lització d'institucions cabdals de caràcter polític o administratiu, com les corts catalanes, i institucions municipals, com el Consell de la ciutat de Barcelona, i els progressos de la llengua i la literatura catalanes, amb l'aparició de figures com Ramon Llull, trobadors com Cerverí de Girona, i el mateix monarca, Jaume I, amb el *Llibre dels feits*, primera gran crònica catalana medieval, escrita o dictada pel rei, en estil autobiogràfic, una de les glòries més altes del Conqueridor.

4. **Completa els espais buits amb la informació del paràgraf anterior:**

La part positiva de l'obra del rei:

les conquestes de _____ el matrimoni del seu fill Pere amb Constança de Sicília, _____, l'impuls que donà al comerç i a la política africana, que inicià amb els sobirans del _____, _____, _____, la redacció del _____, _____la seva protecció _____, les reformes _____, amb la introducció del gros de Sant Lluís o de Montpeller, la seva intervenció en_____, molt intens en el seu període, amb figures com Ramon de Penyafort i Vidal de Canyelles, amb l'aparició de compilacions locals, com _____, i amb la introducció del dret romà, l'estructuració o cristal·lització d'institucions cabdals de caràcter polític o administratiu, _____, i institucions municipals, com _____, i els progressos de la llengua i la literatura catalanes, amb l'aparició de figures com _____, trobadors com _____, i el mateix monarca, Jaume I, amb el _____, primera gran crònica catalana medieval, escrita o dictada pel rei, _____ una de les glòries més altes del Conqueridor.

Rei que donà a la Corona el perfil quasi definitiu amb les conquestes de Mallorca i València, convençut que la seva vida estava marcada des del seu inici per un engendrament miraculós que assenyalava el camí de l'heroïcitat i la proesa, dugué a terme un propòsit insòlit: deixar «per memòria e per dar exempli a tots los altres hòmens del món» un llibre que narrés els esdeveniments fonamentals de la seva vida: el *Llibre dels feits*. L'obra, caracteritzada per un predomini absolut de l'oralitat, sembla sorgida en l'àmbit familiar del rei, que aniria dictant les seves memòries. La memòria del rei és selectiva i tendeix tant a subratllar els seus moments brillants en tots els terrenys de la vida, i en particular els específics de la seva activitat com a estadista, com a dissimular aquells en què els resultats obtinguts no foren tan positius. Arreu aflora un sentit providencialista del govern i de l'existència, remarcat per les circumstàncies extraordinàries que envoltaren el seu naixement, l'orgull de saber-se part decisiva d'un llinatge elegit, un profund sentiment religiós i el convenciment de liderar un poble que s'identificava amb els projectes del seu rei. A la seva mort, Cerverí de Girona escriví un solemne plany [...].

La tradició el presenta com un home d'una gran alçada, bellesa i sensibilitat. Tots els Països Catalans veneren la seva figura com la del plasmador de llur definitiva personalitat.

6. **A l'activitat 4.11 de la Unitat de Segon Cicle de Secundària hi ha una descripció dels trets més important de la personalitat del rei Conqueridor. Llegiu-la i compareu-la amb la del paràgraf anterior.**

2

Estudiarem ara els darrers moments del rei Jaume I, els últims enfrontaments amb al-Azraq i la mort d'ambdós ocorreguda el mateix any. Llegiu el text següent i uns fragments del Llibre dels feits que il·lustren aquests episodis i contesteu a les qüestions:

ELS ÚLTIMS ENFRONTAMENTS AMB AL-AZRAQ: LA MORT DELS CONTENDENTS

La tercera revolta mudèjar fou la que afectà més directament Alcoi, en els dominis antics d'al-Azraq (Alcalà, Benissili, Pego, Benigànim, o Benissulema). Aquesta vegada, Alcoi fou defensada per quaranta cavallers que arribaren des de Xàtiva, i derrotaren a mort al-Azraq en una maniobra de distracció. No obstant això, una vegada que l'exèrcit mudèjar inicià la fugida, alguns cavallers de Xàtiva, improvisadament, volgueren perseguir-los, i caigueren en una emboscada militar a mà de rebels encapçalats pel fill d'al-Azraq, els quals es trobaven amagats per a contraatacar. Alcoi, per tant, quedà desprotegida, i el fill d'al-Azraq aconseguí prendre-la, així com Xàtiva.

La revolta s'estengué per tot el territori i posà seriosament en perill el Regne de València, amb el fill d'al-Azraq com a nou cap: mil peons moros atacaren Llíria; els mudèjars de Beniopa es revolten, l'exèrcit musulmà destruí Llutxent i avançava Regne endins per la Vall d'Albaida. Hi va intentar conquerir les viles de Cocentaina, Petrer i Castalla, però no ho va aconseguir. Mentrestant, Jaume I caigué malalt i morí el 27 de juliol del 1276, i el seu fill Pere I el Gran va heretar el tron valencià. El nou rei recuperà fortificacions i arribà a un acord de treva de tres mesos. Després, va sotmetre diversos castells i hagué de rendir a la força el de Montesa. La revolta finalitzà l'octubre del 1277, abans que els granadins i els nord-africans pogueren socórrer els mudèjars. Pere I ordenà desarmar-los sense que foren castigats, i l'any 1283 decretà una llei amb què els permetia la llibertat de desplaçament i de residència en tot el Regne, així com la llibertat de comerç.

1. **El text anterior diu que "l'exèrcit musulmà destruí Llutxent i avançava Regne endins per la Vall d'Albaida." Llegiu com ho conta el Llibre dels feits:**

> E tantost com foren en lo terme de Llutxent [García Ortís i el Maestre del Temple] hagueren vista dels genets, qui eren de quatre-cents tro en cinc-cents cavallers, e pus de tres milia hòmens de peu, e combateren-se amb aquells moros, en així que morí García Ortís d'Açagra, e son fill d'en Bernat Guillem d'Entença, e d'altres molts a cavall e a peu: e el maestre del Temple ab alguns frares foren captius.

2. **Actualitzeu el text i valoreu-ne la magnitud de la desfeta. Fixeu-vos bé que som al final del *Llibre dels feyts* i la salut del rei Jaume empitjora per moments. Tanmateix, ell encara vol fer-se càrrec de la situació:**

> E nos, oïdes estes novelles que els crestians eren desbaratats fom-ne molt despagat e haguem amb nos gran dolor. E per alguns dies aenant, com fossem en Xàtiva romasuts, venc l'infant En Pere, fill nostre [...] al qual nós havíem tramés manament que vingués e romàs aquí en Xàtiva ab tota sa companya per tenir frontera als moros. E nos pel treball que havíem sofert, e car a Déu plaïa, venc-nos algun destrempament. E isquem-nos de Xàtiva, e venguem-nos en Algezira [...] e aquí puja'ns e cresc-nos la malaltia.

3. **Actualitzeu el text. Resulta fàcil o difícil entendre'l? Per què? Com percep el rei l'arribada de la mort? L'accepta? Per què?**

> E, quan venc l'endemà lo fill nostre fo ab nos, e oïm nostra missa. E oïda la missa, nós, en presència d'ell e dels rics hòmens, e dels cavallers, e dels ciutadans, dixem-li les paraules dejús dites: primerament en qual manera Nostre Senyor nos havia honrat en aquest segle [...] e nos havia feit regnar al seu servei pus de seixanta anys, més [...] que negun rei. [...] E tot açò reconeixíem que ens era vengut de Nostre Senyor Jesucrist. [...]
>
> E puis faem manament a ell e el pregam que degués amar e honrar l'infant en Jacme, fill nostre, que era frare seu de part de pare e de mare, e al qual nos havíem dada ja certa heretat, en guisa que ab ell no havia res a contendre. [...]
>
> E, dit açò, dixem a ell e el pregam que ell partís d'aquí e que faés establir los castells del Regne de València de vianda, e d'altres coses, e que degués bé e enfortidament menar la guerra, e senyaladament que gitàs tots los moros del dit regne de València, per ço com eren tots traïdors e havien-nos-ho donat a conèixer moltes vegades.

4. **Separeu els consells del rei en Jaume a son fill en Pere segons que aquests consells siguen d'ordre espiritual o material.**

(E nos) renunciam en poder del dit fill nostre l'infant en Pere, lo qual hereter lleixam a tots nostres Regnes, e a tota nostra terra, e vestim-nos l'hàbit de Cistell e ens faem monge d'aquell orde.

E a en tant, per alguns dies, com nos haguéssem en cor d'anar a Poblet, e de servir la Mare de Déu en aquell llogar de Poblet, e fóssem ja partits d'Algezira, e fóssem en València, a nos cresqué la malaltia: a plac a Nostre Senyor que no complissem lo dit viatge que fer volíem.

E aquí en València l'any de M.CC.LXXVI. Kalendas Agusti, lo noble en Jacme, per la gràcia de Déu, rei d'Aragó, de Mallorques, e de València, comte de Barcelona e d'Urgell, e senyor de Montpeller passà d'aquest segle: *Cuius anima per misericordiam Dei sine fine requiescat in pace.*

Jaume I. *Llibre dels feyts*. Ed. 62 i "la Caixa".

5. **Traduïu l'últim fragment del llatí al català.**

6. **Jaume I morí el 27 de juliol del 1276. Llegiu com ho conta el cronista Ramon Muntaner i contesteu a les qüestions de davall.**

E com fo en la ciutat de València, on tota la ciutat era eixida a carrera, al Reial aportaren-lo, e aquí confessà moltes vegades e combregà, e puis lo *peroliaren*; e molt devotament pres tots los sagraments de santa Esgleia davant dits. E com tot hac fet, ab gran alegre que hac ab si mateix com veé la bona fi que Déus li havia atorgada, féu *apellar* los reis sos fills (Pere, rei de València, Catalunya i Aragó; Jaume II, rei de Mallorca, senyor de Montpeller), e aquells nets, que hi eren, seus; e a tots donà sa benedicció e els adoctrina e els pregà. E ab son seny e ab sa bona memòria, comanant *tuit* a Déu, comanant si mateix, ab les mans encroades posant sobre son pit dix l'oració que nostre senyor ver Déus Jesucrist dix en la creu. E com l'hac dita, l'ànima se partí del seu cos, e se n'anà en paraís a sis dies a l'eixida de juliol de l'any mil dos-cents setanta-sis, ab gran alegre e ab gran *pagament.*

E lleixà que el seu cos fos portat a l'ordre de Poblet, qui és enmig de Catalunya, de monges blancs.

E els dols, e els plors e els plants e els crits començaren per tota la ciutat, que no *hi romàs* ric-hom, *mainader* ne cavaller, ciutadà, dones e donzelles, que tuit anaven darrera la senyera e l'escut seu, e deu cavalls a qui hom havia *tolta* la coa. E així anaven tuit plorant e *braidant*; e aquest dol durà en la ciutat quatre dies.

E puis tots aquells qui eren honrats acompanyaren lo cos, e en cascun castell, vila o lloc on venien, així com d'abans lo solien reebre ab grans balls, e ab grans alegres, així el reebien ab grans plors e crits e plants. Sí que ab aital dolor com oïts, lo cos fo portat a l'orde de Poblet. (...)

E podem ben dir la conclusió d'aquest senyor: que *bona fe anc nat*, e ben perseverà e en la fin fo mellor.

Ramon Muntaner. *Crònica*. Selecció i pròleg de Vicent Escrivà. Ed. Bromera.

a. Quin és el sentiment que es desprén d'aquest text? Debateu-ho.

b. El text de Muntaner afegeix una mica més d'informació dels fets esdevinguts després de la mort del rei. A què creieu que es deu aquest afany de contar com reaccionaven tots els estaments, des dels més alts als més baixos?

c. Quina diferència de tractament dels fets narrats –especialment pel que fa al to- hi ha entre aquest text i l'anterior fragment –els tres darrers paràgrafs- del *Llibre dels feits*?

7. **Només uns mesos abans de la mort del conqueridor, havia mort el seu adversari al-Azraq. I la guerra entre els fills d'ambdós continuà fins que definitivament el Regne de València esdevingué un regne cristià i, finalment, repoblat de catalans i aragonesos. El debat és servit: què queda dels segles de domini musulmà en els territoris conquerits pels cristians de la Corona catalanoaragonesa? Què som a partir del moment en què esdevinguérem hereus dels repobladors catalans i aragonesos?**

3

Al primer text de la Unitat, en els paràgrafs antepenúltim i penúltim, s'anomenen els diferents fets, a banda dels feits de la conquesta, que eleven el rei en Jaume a la categoria de bon estadista.

1. **Heus ací alguns documents que ho justifiquen. Llegiu-los i digueu quins àmbits comunicatius li són sostrets al llatí. Per què devia actuar així el monarca? Recordeu que durant un temps la manera d'anomenar una llengua nova sorgida del llatí, com per exemple la llengua catalana, era anomenada romanç o pla, entre altres denominacions.**

Metges així físics com cirurgians, les receptes que dictaran, hagen a dictar en romanç, declarant lo nom de les herbes e de les altres coses medicinals en llur nom comú e vulgar.

JAUME I. Furs de València. 1261

Que cap jurista, advocat o jurisperit no exercesca en la cúria de la ciutat de València, ni en cap altra cúria de tot el Regne, amb les apel·lacions, d'ara endavant prescrites, amb què fins ara haja pogut acudir a Nos; e que, per a qualsevol altra acció judicial, les prevencions del Regne no admeten d'ara endavant cap demanda en llatí, sinó en *romanç*. E que els justícies e jutges escriguen o facen escriure literalment e en llenguatge *pla* la querella del demandant e la refutació del defensor, e totes les altres coses que hagen volgut dir les parts; que tot això siga posat e escrit en *romanç* en el llibre de la cúria, e que, així, d'ara endavant e per sempre totes les actes e les sentències es facen en *romanç*.

Aureum Opus regalium priviligiorum civitatis et regni Valentie.
Privilegi LXV de Jaume I, 1264.

hagen a dictar: dicten-les

4

1. **Si feu una cerca en Internet de la commemoració del 750 aniversari de la mort de Jaume I, hi trobareu molts enllaços que en parlen. Resumiu-ne dos o tres que us semblen més interessants. N'hi trobareu molts menys de commemoració de la mort d'al-Azraq, encara que també n'hi ha alguns. En tot cas, us recomanem la lectura d'aquest enllaç:**

   https://tomasllopis.cat/750-anys-de-moros-i-cristians-i-jaume-i-i-al-azraq/

2. **A pesar que al-Azraq va ser el cabdill dels vençuts, també se'l recorda actualment. Per tal que ho comproveu, us aportem un enllaç de la commemoració del 750 aniversari de la seua mort:**

   https://iecma.net/2026/04/22/750-aniversari-de-la-mort-dal-azraq-una-mirada-al-passat-des-de-la-vall-de-gallinera/

5

L'expulsió de les terres del Xarq al-Àndalus va suposar una gran pèrdua, més aviat o més tard, per al món musulmà. Alguns poetes àrabs identificaven València amb el paradís. I, per tant, haver d'anar-se'n suposava perdre el paradís. Llegiu com ho poetitza al-Russafí en versió de Josep Piera. També hi ha una magnifíca versió cantada pel grup Al Tall al disc *Xarq al-Àndalus.*

Ai, llar dels meus anys primers, com de lluny
ens hem quedat! Ai, país! Ai, país
que ara recorde xop de llàgrimes vermelles!
Ser la pàtria d'un infant, obliga a estimar-la sempre?
Bella com la cosa millor d'una vida que fou dolça,
alegre com l'instant tendre de la joventut passada.
Diuen: El paradís ens descrius. Jo els conteste:
I com voleu que siga l'altre paradís d'allà!
València és la maragda per on corre un riu de perles.
És la bellíssima dama que Déu feu jove i eterna.
València té els matins lluents, pel sol
que juga amb la mar i corre per l'Albufera.

(Fragment)

1. **Com s'expressa el dolor de la pèrdua? Quines imatges identifiquen València amb un paradís?**

6

Hem vist en diferents activitats que l'arribada per mar d'exèrcits musulmans no era tan sols una amenaça, sinó un fet (vegeu "La conquesta de València", activitat 3 de la Unitat del Primer Cicle de Secundària). Aquesta amenaça, passat el temps, ha esdevingut motiu de recreació festiva. Per exemple, a les festes de Moros i Cristians del Campello. Ací teniu una mostra d'això que diem. Llegiu el text i assenyaleu-hi els fragments que donen un to graciós al debat entre el vigilant i l'ambaixador moro o entre aquest i l'ambaixador cristià. També fora interessant que el representàreu.

(Toc d'atenció de les trompetes de guerra, per la banda de música.
El sentinella valencià és a la torre.)

SENTINELLA VALENCIÀ
Els moros han ancorat al port!
Han arribat els pirates!
Vilatans del Campello,
ciutadans de tota condició:
hem de fer front a l'enemic
que en nom de falses promeses
posarà el nostre poble en perill.
Vingueu envanits a fer pinya!

(Els festers del bàndol cristià criden):
Fora els moros, fora, a la mar!)

(L'ambaixador Moro s'hi acosta,
acompanyat del seu bàndol,
després d'un altre toc d'atenció
de trompetes de guerra que trenquen
els crits dels cristians.)

AMBAIXADOR MORO
El salat ponent aparella
la brava gent d'aquesta mar,
heroica de tants trumfos de riba
a riba sotmesa amb el sabre
menat per mans de sang i vela.
Hui el profit veem en l'illa
de terra rica i tranquil·la,
somni difícil que altres naus
pagaren amb crescuda fe.
Llei de mar és: hui lliberts,
demà esclaus si no cadàvers.

(Fa una pausa i avança unes passes
cap a la torre.)

El tresor capital que tarda
ja es guanyarà amb la memòria
i l'audaç estela forjada
en el ferro de Barba-roja.

Oh terres amb tanta promesa!
Salut a l'antiga palmera!

Replegarem la fruita d'or
amb l'estendard de mitja lluna
que bé honora tot cabdill
de Tànger a la turca terra.
Que som amics de cor salat
i dolç aroma d'odalisques
amb els ulls de jasmí encesos,
que per elles fem tals desitjos.

(L'ambaixador s'acosta més
a la torre, on roman el
sentinella valencià.)

Ja veig vençuda l'alta torre
pel foc que han plorat les armes
amb la llum de milanta bregues
que la lluna han afamada.
Quan hom demana una treva,
guarnits d'unes mans ensagnades
la baga del coll hem posada
en el tou i temorenc poble.
Vinguen les poderoses perles!
I qui ha estat castell d'astúcia
haurà bon rival amb nosaltres;
esmolats pel sol de la guerra
s'acreix més la color mora
i tots mesuren coll en forca.
Per Al·là, el més gran, que m'inspire!
hui és meua la veu seua,

ell menarà la nostra força
com ens ha encoratjat tothora
en tot el domini de terres
o mars on arriba el vent.
No hem anat mai de bell fondo,
per les raons de mar anem
on les nostres naus fan govern
i diuen quina és la llei.

(Cap al sentinella Valencià, diu:)
Ah de la torre!

SENTINELLA VALENCIÀ
Alto, qui em crida?

AMBAIXADOR MORO
Hòmens de la mar
disposats a enraonar;
coneguts d'orient a occident
com a seguidors de Dragut
i tan gloriosos com Salàh Rais.

SENTINELLA VALENCIÀ
Tal és Alí com Camalí...
Quines intencions vos duen ací?

AMBAIXADOR MORO
Saludar els vostres governants
i parlamentar com ho fan els
cavallers.

Anuncieu-me.

SENTINELLA VALENCIÀ
Ja veig el vostre llautó:
Boca que traga fel
no pot llançar mel.

AMBAIXADOR MORO
Sentinella!
Compliu vostra obligació
i no en parlem més:
Qui no escolta raons
escoltarà el bastó.

SENTINELLA VALENCIÀ
Això és dir-li a u poc i ben dit...
Ací arriba el nostre ambaixador.

AMBAIXADOR VALENCIÀ
Que la Creu vos empare, missatger,
si requeriu la nostra pau.
Benvingut als dominis del Campello.

AMBAIXADOR MORO
En el nom sagrat d'Al·là,
el Déu misericordiós,
adalil de la nostra flota,
pau i salut vos desitge,
bona fortuna i honors.

AMBAIXADOR VALENCIÀ
Expliqueu la causa
que vos ha dut ací.

AMBAIXADOR MORO
L'afany venturós ens veleja
on la pluja és generosa
i s'agermana de reialmes
quan els pobles rompen fronteres
i valiment nostre demanen
de torres, ports, palaus i hortes.

A oferir-vos vinc l'armada:
vigoroses galeres, fustes,
galiots i experts hòmens
avesats a lluites fatals
en què han defensat corones
a la nostra causa fidels.
Som habitants d'aquesta mar
que ajunta grecs, catalans,
berbers, francs o napolitans,
marina gent que amb fortuna
en l'escut nostre s'arrecera.
Som navegants fets a mudar,
accepteu el bescanvi nostre:
vos oferim una armada
que guia la Mediterrània,
vos demanem pròdig botí,
considereu-ho l'aranzel
tal que despenen els prudents.
Ja n'hem tingut tractes amb altres,
germans són de terres veïnes:
Orpesa, Castelló, Cullera,
Peníscola, Palma, València,
han acceptat un fur sensat.
Vostra és ara la paraula

que de bon juí amerada
bé vetlarà per vostra casa.

AMBAIXADOR VALENCIÀ
Crues paraules m'afalaguen
en la vostra clara ambaixada:
hàbils propostes i enganys
no doblegaran el Campello.

Continueu sent gent tossuda
que malviviu de la gatada,
teniu el ganivet convicte
de delictes que esperen càstig.
Vos he vist en la gosadia
del noble soldat que no sou.
Trempa la mar la vostra llengua
de melindros que no convencen.
Si cansats esteu de galera
i abordatges perillosos,
ací trobareu pau i terres,
un Regne honest que es governa,
amb València sobirana,
fidel als furs del gran rei Jaume.
Tenim faena, bons costums
que acullen tot foraster
i un bell idioma que ens canta
i l'enteniment espavila.
Som persones honestes
ben avingudes en la pau
i no tolerem perdularis
ni cabiles de mal seient.

No vegeu en mon parlament
ni bonior ni covardia,
sabrem tallar les mans hostils
que volen confiscar-nos l'ordre.
Cedir, ni un eixem volem
davant propòsits de vilesa,
perquè lo mal entra per lliures
i, adolorit, ix per onces.

A València, nostra pàtria,
ens han promés força ballesters,
soldats a cavall i queviures;
no acovarden mai sagetes,
ni calaveres ni argúcies,
són fletxes d'aigua contra torres
de renovada esperança.

Tal és la conhort que ens anima
per gavines al cel escrita.
A barata de tal escarni,
resistència valerosa
ferma i segura com la teda;
ço és consell de la prudència.

AMBAIXADOR MORO
Dubte si és convenient
mostrar tanta abundor d'orgull,
teniu el Regne dividit,
ben clevillat per les enveges
i sacsejat pel contraban.
La cremada dels nostres sabres
va nafrar la Vila, Calp, Xàbia...
la notícia va espantar,
el perill el teniu a prop.
Tothora hi ha traïdors
que mudaran el colp de falç
envers la seductora mar,
però, si voleu guerra, vinga'n!
Propici sempre als bregats,
posarem el destí en joc.
Espereu-nos amb creus o llances,
que duem el foc a les dents.
Poble d'insensats pescadors!
cal repensar-ne el resultat
que encara es pot esmenar:
la tràgica fi dels tossuts
per un dolent consell venuts.

AMBAIXADOR VALENCIÀ
Hi ha qui llepa en la boca
i es mossega en la cua.
Tal són les vostres amenaces,
però, què fareu de la flota?
són soldats, famolencs sicaris?
Carnissers venuts a preu fet.

Quina casta de gent és eixa?
Quin cervell guia gent tan cega?
Pensar convindria millor
a pacificar nostra mar;
la mar pels pescadors, la terra
pels hòmens de bondat provada
que s'agermanen per l'ofici
en faenes de terra i mar.
Llauradors, mariners, fusters,

tots han de bregar com un puny.
Al Fabraquer i al Ramellat
i a tot paratge campeller
defensarem la nostra llei.

AMBAIXADOR MORO
La fatxenda vos trairà
i prompte trobareu la pena
a l'entaulat més indolent,
si no tasteu abans el sabre
que de fel i encesa sang
eixugarà els vostres llavis
que tempten massa temeraris
la nostra roda de fortuna.
Ja que preferiu honorar
records inútils d'almogàver:
Moriu, pobres desventurats!
Trompes de guerra obriran
l'alta flama dels bons moros,
que dobleguen si no capolen
vostra vana il·lusió.
Pagareu dones i donzelles,
i adolescents i fadrins
que seran carn de les subhastes
a les ciutats més afamades.
Pacte o cadenes, decidiu!

AMBAIXADOR VALENCIÀ
Cap llinatge de campellers
no ha tingut el llaç al coll,
i no hem de ser-hi nosaltres.
Confiem amb les nostres forces
i tenim la clara creença
que del Vinalopó al Xúquer
acudiran soldats a temps.
Hisseu les veles i vogueu
al paradís del qual canteu,
que no volem desarrelats
ni tramposos mercaders d'hòmens
cegats pel vi, l'or i la tírria.
Si bo no preneu mon consell,
trobareu el foc i l'acer;
ço és la darrera paraula,
puix qui recull el bandoler
dins de poc temps no té graner.

AMBAIXADOR MORO
Ausades que sou atrevits
i sabrem fer-vos-ho pagar;
pel cel que guia els moros
que besareu prompte la pols.

AMBAIXADOR VALENCIÀ
Què espereu? apresseu les tropes,
ens defensarem a peu i a cavall.

AMBAIXADOR MORO
Si no n'heu aprés,
encomaneu-vos a Déu.

AMBAIXADOR VALENCIÀ
Dient-ho tu,
com si ho diguera
la xata de Finestrat.
No ens acovardix la xusma.

(L'ambaixador moro es dirigeix cap
al seu bàndol, desembeina el
sabre i l'enlaira amenaçant.)

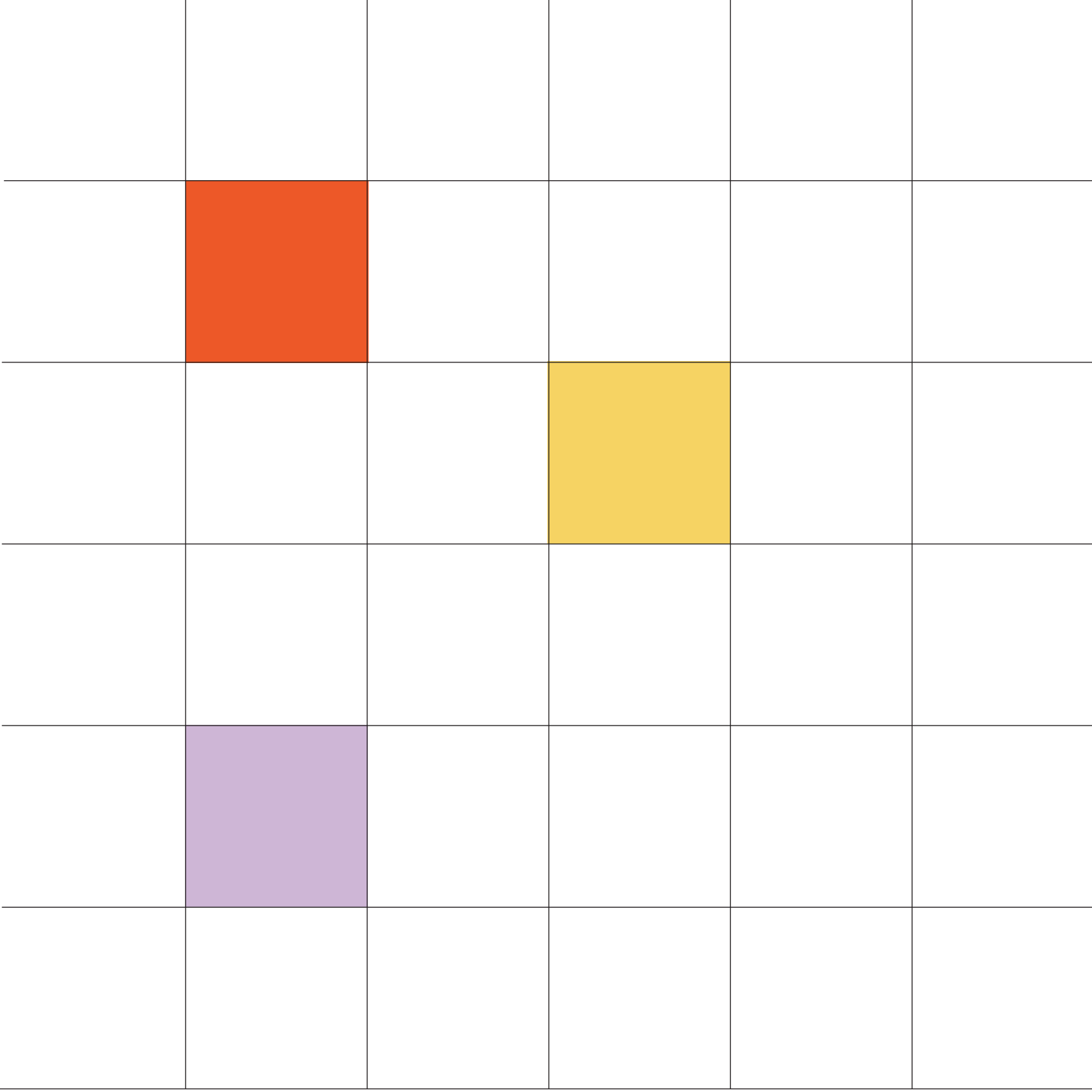
AMBAIXADOR MORO
Germans en Al·là!
Germans de la mar!
Soldadesca, a les armes!
Que coneguen la malícia del turc,
la torre serà nostra!

AMBAIXADOR VALENCIÀ
Mare de Déu dels Desemparats,
feu socors a la gent opresa.
Visca la Mare de Déu!
Visca el Poble Valencià!
Visca el Campello!

(La banda de música toca l'himne
convenient, hi ha una lluita a espasa
entre capitans i ambaixadors d'un i
altre bàndol, o bé se'n van disparant)

-FI-

https://morosicristiansdelcampello.com/ca/embajada-mora/

AUTORS DEL TEXT DE LES UNITATS DIDÀCTIQUES: **Tomàs Llopis i Antoni Espí**

ACCIÓ CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ

GOBIERNO DE ESPAÑA MINISTERIO DE CULTURA DIRECCIÓN GENERAL DEL LIBRO, DEL CÓMIC Y DE LA LECTURA

ACPV - CARRER DE SANT FERRAN, 12
VALÈNCIA 46001 - TEL96 315 77 99 - WWW.ACPV.CAT